תנ״ך · אחרונים · מנחת שי · נביאים

מנחת שי על שופטים

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מנחת שי על שופטים

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-שי-על-שופטים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
פסוק א 7
פסוק ה 7
פסוק ז 7
פסוק יא 7
פסוק יג 7
פסוק טו 7
פסוק יז 7
פסוק כד 8
פסוק כה 8
פסוק כז 8
פסוק לא 8
פסוק לב 8
פרק ב 8
פסוק א 8
פסוק ב 8
פסוק יח 8
פסוק יט 9
פסוק כב 9
פרק ג 9
פסוק י 9
פסוק טז 9
פרק ד 9
פסוק ד 9
פסוק ו 9
פסוק ט 9
פסוק י 9
פסוק יא 10
פסוק טו 10
פסוק יח 10
פסוק יט 10
פסוק כא 11
פסוק כב 11
פרק ה 11
פסוק א 11
פסוק ז 12
פסוק ח 12
פסוק ט 12
פסוק יא 12
פסוק יב 12
פסוק יז 13
פסוק יח 13
פסוק יט 13
פסוק כב 13
פסוק כג 13
פסוק כח 13
פסוק כט 14
פסוק ל 14
פסוק לא 14
פרק ו 14
פסוק ב 14
פסוק ה 14
פסוק יד 14
פסוק טו 14
פסוק טז 14
פסוק יז 14
פסוק יט 14
פסוק כד 15
פסוק כו 15
פסוק כט 15
פסוק לא 15
פסוק לט 15

פסוק מ 16
פרק ז 16
פסוק א 16
פסוק ב 16
פסוק ג 16
פסוק ה 16
פסוק ו 16
פסוק יא 16
פסוק יג 16
פסוק טו 16
פסוק טז 17
פסוק יח 17
פסוק כ 17
פסוק כא 17
פסוק כב 17
פרק ח 17
פסוק ב 17
פסוק ג 17
פסוק ו 17
פסוק ז 17
פסוק ח 18
פסוק י 18
פסוק יא 18
פסוק טז 18
פסוק כב 18
פסוק כז 18
פרק ט 18
פסוק ב 18
פסוק ז 18
פסוק ח 18
פסוק ט 18
פסוק יא 19
פסוק יב 19
פסוק יד 19
פסוק כז 19
פסוק כט 19
פסוק ל 19
פסוק לה 19
פסוק לו 19
פסוק מא 19
פסוק מה 19
פסוק נג 20
פסוק נז 20
פרק י 20
פסוק ז 20
פסוק ח 20
פסוק יב 20
פסוק יח 20
פרק יא 20
פסוק א 20
פסוק ב 20
פסוק ג 20
פסוק ז 21
פסוק ט 21
פסוק טו 21
פסוק כ 21
פסוק כה 21
פסוק לג 21
פסוק לד 21
פסוק לה 21
פסוק לז 22
פרק יב 22
פסוק ב 22
פסוק ג 22

פסוק ה 22
פרק יג 22
פסוק ה 22
פסוק ח 22
פסוק יב 22
פסוק יז 23
פסוק יח 23
פסוק כ 23
פסוק כא 23
פסוק כה 23
פרק יד 23
פסוק ח 23
פסוק טו 23
פסוק טז 23
פסוק יח 23
פרק טו 24
פסוק ד 24
פסוק ה 24
פסוק יא 24
פסוק יב 24
פסוק יד 24
פסוק כ 24
פרק טז 25
פסוק ג 25
פסוק ד 25
פסוק ה 25
פסוק ו 25
פסוק ט 25
פסוק טז 25
פסוק יח 25
פסוק כא 25
פסוק כד 25
פסוק כה 26
פסוק כו 26
פסוק כז 26
פסוק כח 26
פסוק ל 26
פסוק לא 26
פרק יז 26
פסוק ב 26
פסוק ג 26
פסוק ז 27
פרק יח 27
פסוק ב 27
פסוק ז 27
פסוק ח 28
פסוק ט 28
פסוק יד 28
פסוק יט 28
פסוק כא 28
פסוק כג 28
פסוק כד 28
פסוק כה 28
פסוק כז 28
פסוק כח 28
פסוק כט 28
פסוק ל 29
פרק יט 29
פסוק א 29
פסוק ג 29
פסוק ה 29
פסוק ו 29
פסוק יא 29
פסוק יג 30

פסוק טו 30
פסוק כ 30
פסוק כא 30
פסוק כה 30
פסוק כז 31
פרק כ 31
פסוק יג 31
פסוק טו 31
פסוק טז 31
פסוק יח 31
פסוק לב 32
פסוק לג 32
פסוק לד 32
פסוק לה 32
פסוק לו 32
פסוק מ 32
פסוק מא 32
פסוק מג 32
פסוק מד 33
פסוק מו 33
פסוק מח 33
פרק כא 33
פסוק ו 33
פסוק ח 33
פסוק יב 33
פסוק טו 33
פסוק יז 33
פסוק יט 34
פסוק כ 34
פסוק כא 34
פסוק כב 34

פרק א

פסוק א

ויהי. טעם המלה רביעי והו"ו במאריך:

פסוק ה

וימצאו את אדני בזק.מלת אדני מלרע. וינס אדני בזק. ויאמר אדני בזק. מלעיל וכן כתב רד"ק וכן בדפוס ישן ובמקצת ספרים מדוייקים כ"י הדל"ת בגלגל בשנים אחרונים וקשיא לי דמהמסורת משמע דליכא אלא תרתי בטעם שופר ישן וינס אדני בזק דהכא. לדבר עם אדני זה (דניאל סימן ו'). וי"ל דרד"ק נמי שמעי ליה מסורת דלעיל דליכא אלא תרי בלחוד דשויין בטעם שופר כדאמרן אבל רד"ק אזיל לשיטתיה דסביריה ליה שהמאריך עושה מלעיל כמו שהוכחתי במאמר המאריך ומשום הכי כייל ויאמר אדני בזק בהדי וינס אדני בזק וקרי לתרוייהו מלעיל:

ויכו את הכנעני. בס"ס יש מאריך בה"א לא בנו"ן וכן כולם שבפרשה למעלה ולמטה:

פסוק ז

שבעים מלכים בהנות. בספרים כ"י מדוייקים הבי"ת בגעיא:

וביאהו ירושלם. עיין מ"ש (בירמיה סימן כ"ו):

פסוק יא

וילך משם אל יושבי דביר. במקצת ספרים מדוייקים יושבי מלא וא"ו:

דביר ושם דביר. במקצת ספרים שניהם חסרים יו"ד ולא ידענא מאי אידון בהון:

פסוק יג

עתניאל. העי"ן בקמץ לבד:

פסוק טו

גלת עלית ואת גלת תחתית. ובספר יהושע את גלת עליות ואת גלת תחתיות. וכן יש שנויים אחרים. כי שם תנה לי. ובזה הבה לי. וסימן תהכרו לי (איוב י"ט:ג') רד"ק: (הג"ה: נ"ל תי"ו של תהכרו הוא סימן על תנה לי וההי"א על הבה לי והראשון ביהושע תנה ובשופטים הבה. ובאשר כי שאלה גולות מים וצריך לכרות בור לכן בחר בסימן תהכרו להורות כי שאלה תנ"ה הב"ה כרו לי בורות לגולות מים. זאת גלע"ד באשר כי בחר בתיבת תהכרו אשר לא נמצא כ"א פעם אחת בתנ"ך. כי תי"ו ואחריו ה"א סמוך למלת לי נמצא פעמים רבות כמו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים (שמות יט ו) ואנשי קדש תהיון לי (שמות כ ל) ודומיהם. ד"ה אהרן פאלק:)

פסוק יז

חרמה. החי"ת בקמץ בלבד:

פסוק כד
ועשינו עמך חסד. בשו"א המ"ם וקמץ הכ"ף ויש ספרים שכתוב בקמץ המ"ם ושוא הכ"ף והיא שגגה וידענו זה מפי המסרה רד"ק. ועיין מ"ש (ביהושע ב'):

פסוק כה
ויראם את מבא העיר. בכל ספרים כ"י ודפוסים ישנים מלא וא"ו כחברו הקודם לו בסמוך:

פסוק כז
ואת בנותיה ואת תענך ואת בנתיה. אין בנוני"ן מאריך. ואת בנותיה ואת תענך עיין מ"ש (ביהושע יז) מהחסרים והמלאים. ואת תענך העי"ן בשוא לבדו כמ"ש (ביהושע י"ב) והנו"ן בפתח ויש ספרים בקמץ:
ואת ישב דור. אין ביו"ד מאריך. ישבי קרי וחסר וא"ו שלא נמנה במסורת בכלל המלאים וכן הוא במדוייקים:
ואת יושבי יבלעם. אין ביו"ד מאריך חד מן ל"ד מלאים וח"ו וכן הוא במדוייקים:

פסוק לא
ואת חלבה. לא מפיק ה"א מ"נ:
ואת אפיק. בס"א כ"י אפיק הפי"א בצירי ויש ג"כ הערה מחילוף זה בדפוס ישן אכן בשאר הספרים בחירק:

פסוק לב
ישבי הארץ כי לא הורישו. חסר וא"ו כי לא נמנה במסורת עם המלאים וכן הוא בספרים מדוייקים:

פרק ב

פסוק א
אל הבכים ויאמר. במקצת ספרים יש פיסקא באמצעות פסוק:

פסוק ב
ברית לישבי. במקצת ספרים ליושבי מלא וא"ו:

פסוק יח
עם השפט. חסר וא"ו וחברו שבפסוק מלא וכן והיה במות השופט דבסמוך והם שנים מלאים על פי המסורת:

פסוק יט
מאבותם. בספרים כתיבת יד ודפוסים ישנים מלא וא"ו:

פסוק כב
השמרים הם את דרך ה' ללכת בם. ד' סבירין בה וקריין בם וסי' נמסר במסרה גדולה ועיין מה שאכתוב (בישעיה סוף סי' ס"ג):

פרק ג

פסוק י
ותעז ידו. מן הכפולים ומפני שהמלה מלעיל שב החולם לקמץ חטף וכן ותעז יד מדין על ישראל (סימן ו') ובמסורת ב' קמץ ובספרא:

פסוק טז
ולה שני פיות. בדפוס ישן נכתב בצדו שתי דומה שכן נמצא באיזה ספר וכן הובא בילקוט ובמקצת המפרשים. ובכל ספרים שלפני כתוב שני. ומלת פיות בא בצירי הפ"א:

פרק ד

פסוק ד
היא שפטה. כן כתיב היא בלא וא"ו ויש ספרים שכתוב בהם והיא וטועים כל האומרים כן:

פסוק ו
ומבני זבלון. חד מן טי"ת כתיבי וכן וסימן במסרה גדולה (פרשת ויגש):

פסוק ט
תפארתך. מאריך בתי"ו בספרים כתובי יד:

כי ביד. הבית בגעיא ורפה במדוייקים:

קדשה. במקצת ספרים הקו"ף בסגול וכן חבירו שבסמוך ובפסוק הנמשך כמו פֻּתְחָה נֻגְּבָה. ובקצת ספרים הראשון בציר"י והשני בסגול. ובספרי ספרד שניהם בצירי כמו קֻדְמָה:

פסוק י
עשרת אלפי איש. חד מן ד' דסבירין אלפים וסימן נמסר במסרה גדולה (פרשת כי תשא):

פסוק יא

נפרד. לפי הקמחי קמוץ וכן הוא במסורת וברוב הספרים. ורב פעלים כתב שמצא מסרה אחרת עליו ב' חד פתח נְפָרַד מקין וחד קמץ לתאוה יבקש נְפָרָד:

אלון. במקצת ספרי ספרד אילון ביו"ד:

בצענים'. בצעננים קרי והוא חד מן וא"ו מלין חסרין נו"ן באמצעות תיבותא וסימן (במשלי ג') במסרה גדולה:

את קדש. האלף בסגול:

פסוק טו

המחנה. אין במ"ם מאריך בס"ס וכן חברו שבסמוך:

פסוק יח

סורה אדוני סורה אלי. שניהם מלרע שלא כמנהג ברוב. וד"ק וכן במסורת ב' מלרע ובפסוק:

בשמיכה. המסורת עליו לית וכתיב שי"ן ובויקרא רבה פ' כ"ג אמר ריש לקיש חזרנו על כל המקרא ולא מצינו כלי ששמו שמיכה ומהו שמיכה שמי כה שמי מעיד עליה שלא נגע בה אותו רשע וכן נמנה במסורת הושע ב' עם מלין דחמיין שי"ן וקרינן סמ"ך. ורד"ק כתב שדרש זה מכחיש מאי דדרשי ביבמות פרק מצות חליצה על קרא דכתיב בין רגליה כרע נפל וגו' אמר ר' יוחנן שבע בעילות בעל וכו'. וכ"כ בעל לב אהרן דמדרשים חלוקים הם. ובעל כלי יקר נדחק ליישב שני המדרשים ע"ש. ובעל באר שבע כתב בספרו דף י"ו ע"ש שאף ר"ל מודה לר' יוחנן ומה שדרש שמי כה היינו שמעיד על כוונתה שהיתה לשם שמים כדי להתיש כחו ותהא יכולה להורגו אבל לא בא לומר שלא בא עליה כלל. וכיוצא בזה כתב בעל מסורת הברית הגדול בסימן תתקל"ג. ומ"מ כולם מודים שכתוב בשי"ן שמאלית והמדרש הוא על דרך אל תיקרי כמו שדרשו על אחפש את ירושלם (צפניה א':י"ב) זיל קרי התם:

פסוק יט

(**כי צמתי**. אמר המגיה בלבול גדול קא חזינא הכא בקצת דפוסי ויניציאה חדשים מקרוב באו שהדפיסוהו מלא אל"ף וכתבו בגליון א' נחה ולא ידעתי מאי קאמרי שהרי בדפוסים ישנים נמסר עליו לית חסר אל"ף וכן במדוייקים חסר. ועוד בדקתי במס"ר בהדי הני דנסבין א' במצטות תיבותא ולא קרי' ול' דין בהדייהו ע"כ):

את נאוד. לית מלא אלף וא"ו:

פסוק כא
נרדם. בכמה ספרים מדוייקים ודפוסים ישנים בקמץ הדל"ת ולרד"ק בפתח:
ויעף. העי"ן בפתח מהטעם שאכתוב בישעיה סימן ו' בס"ד:

פסוק כב
והנה ברק. הבי"ת רפה:

פרק ה

פסוק א
ותשר דבורה. איתא בגמרא דילן ודבני מערבא ובמס' סופרים דשירת דבורה נכתבת אריח ע"ג לבינה ולבינה ע"ג אריח דומיא דשירת הים כמ"ש שם ובמלכי כנען. ואמרינן התם במס' סופרים דשירת דבורה ששים וחמש שטין. וחשיב התם סימן ראשי שטין. אך בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ואם באת לחלקם בששים שטין יהיו מהן ארוכות יותר מדאי ותבטל צורתה וודאי כי שגגה יצאה מלפני הסופר או המדפיס ושכח לכתוב חמשה ראשי שורות ומניינא דרישא דייקא. והנה לא ראיתי בספרי הדפוס ולא בספרי היד אפילו אחד שיהיה כסדר מסכת סופרים וכל אחד בנה בנין לעצמו באשר בדא מלבו והוא מן התימא כי צורה זו קבלה היא ביד הסופרים ולא דבר רק הוא פוק חזי רבותא דמסכת סופרים דזימנין עבדינן כוותא אפילו במילתא דפליגא אמתני' כדאשכחן בגלה שילהי פירקא דבני העיר דמתניתין קתני בתעניות ברכות וקללות ואנן נהיגין למקרי פ' ויחל על פי מסכת סופרים כדאיתא התם פ' י"ז הלכה ז'. ובשומי עיני ולבי בצורת שירת הים מצאתי ראיתי שהספרים המדוייקים אחזו להם סדר לכתוב שיטה אחת חלוקה לשנים וחלק באמצע ושטה אחרת חלוקה לשלשה ושני חלקים באמצען וכן כלם שנים כנגד שלשה. עוד שמרו סדר אחר שכל שטה החלוקה לשלשה חלקים החלק הראשון והשלישי הוא תיבה אחת בלבד ובמלה דריש שיטה יש תמיד טעם מפסיק או סוף פסוק וכן בסוף חלק האמצעי וגם בסוף חצאי שטין הראשונים מהנחלקות לשני חלקים יש תמיד הפסק. אך בשיטת הנחלקות לשנים לא הקפידו לא בראשן ולא בסופן שיהיה מנין המלות שוה בהן וכן בשיטה הנחלקת לשלשה חלקים לא הקפידו בזה בשיטה האמצעית כי הוא נמנע מפני פיסוק הטעמים והצד השוה שבהן שאין בסוף שום שטה סוף פסוק. על כן בחרתי לאחוז בכל סדרים האלה למען ידעו דור אחרון בנים יולדו ותהיה השירה הזאת לפניהם לעד ולא תשכח מפי זרעם הסכמת רבותינו ז"ל שהסכימו היותה כצורת שירת הים כאמור. ושמרתי הסדר של סימן ראשי שטין דמסכת סופרים

אך הוספתי עליהם חמשה במקומות אשר היה ניכר החסרון בהם עד שהגיעו לסך ששים וחמש כמניינא דרישא דהתם. עוד מצאתי דמיון אחד בשתי שירות הללו כי שטה שניה תחילתה לאמר איברא כי שטה ראשונה של שירת הים המתחלת אז ישיר משה היא שטה מלאה מבלי הפסק ובזה יש הפסק כי דבריה מועטים ולא סגיא בלאו הכי אם לא נעשה בה אותיות גדולות מחברותיה ואין זה נוי לה. אברך את ה' אשר יעצני ומשירי אהודנו ואליו אעתיר יזכני לשיר לפניו שיר חדש בשירתא משירתא דעתידין למימר בני גלותא בעידן דיפקון מגלותא כדמפרש על ידי ישעיה נביאה השיר יהיה לכם כליל התקדש חג וגו':

ותשר דבורה. השי"ן בפתח לא קמץ חטוף:

פסוק ז

בישראל חדלו. בדגש הלמ"ד לתפארת מכלול שקל פָּעֲל:

פסוק ח

חדשים. בס"א כ"י החי"ת בחטף קמץ ובשאר הספרים בחטף פתח:

אז לחם שערים. החי"ת בסגול שלא כמשפט שהיתה ראויה להיות בצירי כמו כי חָפֵץ והוא מלרע ברוב המדוייקים וכן משמע מדברי רד"ק בכל חיבוריו והמסורת עליו לית מלרע:

פסוק ט

ברכו. הרי"ש בשוא לבדו כמנהגנו:

פסוק יא

מחצצים. החי"ת במאריך והצד"י רפה ובשוא לבדו כמנהגנו בשתי אותיות דומות:

פסוק יב

עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר. שנים הראשונים מלרע והאחרונים מלעיל וכן במכלול דף קל"ז:

ושבה שביך. כתב בעל לוית חן בשער ד' פ' ט"ו שהשין בחטף פתח וכן הובא במכלול דף ס"ג עם דומים אחרים שהם בשוא ופתח וזהו מה שכתב שם והעמידו הוא"ו במאריך ונקדו התי"ו בשוא ופתח לתפארת המלה וּתֲבָקְשִׁי ולא תמצאי עוד (יחזקאל כ"ו:כ"א) וכן אמרו וּשְׁבֵה שביך וכן קום בלק וּשְׁמָע שניהם הוא"ו מועמדת בגעיא והשין בשוא ופתח עכ"ל. ובדף פ"ז הובא עם דומים אחרים שהם בשוא לבדו וכתב בלשון הזה ועם אות גרונית מאריך התנועה הקטנה וישתתף פתח עם השוא כמו ומכחכם שְׁחֲדוּ בעדי (איוב ו':כ"ב) ופעמים גם בלא אות גרונית תאריך התנועה הקטנה וישתאף פתח עם

השוא כמו רֲטַפֵּשׁ בשרו מנוער (איוב ל"ב) או בבוא מאריך עם החירק כמו ונקף סְבָכֵי היער (ישעיהו י':ל"ד) ואע"פ שאין נקוד פתח עם השוא אתה קורא השוא כמו שוא ופתח וכן בְּשִׁקְתוֹת המים (פרשה ויצא) והיה בְּקָרֵב איש (שמואל ב ט"ו:ה') כְּקָסָוס שוא וכן אם תהיה הואו תחלת המלה כמו וּשְׁבֵה שביך (שופטים ה') וּסְגוֹר דלתך (ישעיהו כ"ו:כ') וּשְׁתֵה בלב טוב (קהלת ט':ז') אבל אם המלה שבראשיתה וא"ו נקשרת עם המלה שבצדה אע"פ שהוא"ו במאריך השוא נח ולא יקרא כמו שוא ופתח כמו וּשְׁלַח לי עצי ארזים (ד"ה ב' ב') והוסיף עוד ר' אליה המדקדק דוקא וא"ו בשורק ותנועה אחריה עמה שיקראו המשוררים יחד ולא באופן אחר ועיין מ"ש (באסתר סימן א') על מלת רצפת וסימן ב' על ובהקבץ וכבר הארכתי בענין זה במאמר מיוחד ואין כאן מקום להאריך יותר:

פסוק יז

ודן. הדל"ת בקמץ:

לחוף. בספרים מדוייקים מלא וא"ו:

ישכון. במקצת ספרים כ"י ודפוסים ישנים מלא וא"ו וכן נכון כי הם שנים מלאי' במסור' וחברו עוף השמים ישכון (תילים קד)ואינון נמי מן י' מלאי' בלישנ' וסי' נמסר במ"ג מערכת אות השי"ן:

פסוק יח

זבלון. בדפוסים אחרונים כתוב זבלן וטעות הוא שזהו אחד מן ט' דכתיבין בוא"ו בתראה וסי' במ"ג (פרשת ויגש) וכן הוא בספרים כ"י ודפוסים אחרונים בוא"ו:

פסוק יט

בתענך. העי"ן בשוא לבדו כמ"ש לעיל סימן א' והנו"ן בפתח ברוב הספרים:

פסוק כב

עקבי סוס. בספרים כ"י ודפוסים ישנים הקו"ף דגושה:

פסוק כג

ארו ארור. פליגי ביה ספרי ומסאראתא אם חסר או מלא ובמקרא גדולה נמסר כאן על ארו ארור ב' חסר (ובשמואל א י"ד:כ"ט) על פסוק כי ארו עיני נמסר ג' דין חסר מרוז ב' בוא"ו מלא ובמ"ג ארו ג' מלעיל וסי' אורו מרוז ב' בפסוק אורו עיני כי טעמתי ע"כ. ולא אייריי מידי מחסיר ויתיר. קצרו של דבר ליכא מאן דפליג דקדמא' מלא ותליתא' חס' כי פליגי מציעאה דהוא ארו ארור ובספר' מדוייקי' ב' חסר:

פסוק כח

בשש. השין בצירי וכן חברו כי בשש משה:

פסוק כט
חכמות. החית בפתח. ובמסורת ב' וחברו חַכְמוֹת נשים (משלי יי"ד:א') ושאר חָכְמוֹת בקמ"ץ חטוף:
תענינה. ברוב ספרים כ"י מדויקי' מלא יו"ד ובא הנו"ן בדגש כמו עיני תראינה בה (מיכה ז':י') ונמנו במסורת (פרשת צו) עם ח' מלין דגשין יחידאין ופירושה בריש (פרשת נח):

פסוק ל
הלא. בספרים מדוייקים חסר וא"ו וכן במסורת כל שופטים חסר:

פסוק לא
כן יאבדו כל. הכ"ף רפה:

פרק ו

פסוק ב
ותעז יד מדין. העי"ן בקמץ והוא חטוף כמ"ש לעיל סימן ג' לא בפתח כמו שנמצא במקצת דפוסים ישנים:

פסוק ה
יבאו. ובאו קרי והוא חד מן כ"ב מלין דכתיבין יו"ד בריש תיבותא וקרי' וא"ו וסימן נמסר במס"ג ריש הושע וריש ד"ה ובמסרא רבתא מערכת אות היו"ד:

פסוק יד
ויאמר לך. מלת ויאמר בטעם רביע:

פסוק טו
ויאמר אליו בי אדני. רד"ק פירש לשון חול ונקמץ מפני הזקף ויונתן תרגם לשון קדש:

פסוק טז
כי אהיה. בלא מאריך באל"ף:

פסוק יז
שאתה. בדפוס ישן השי"ן בסגול ובס"א כ"י בפתח ונכתב עליו בגליון יפה בפתח בשי"ן. עוד כתוב שם נ"א בקמץ ע"כ. ורד"ק כתב שהיא קמוצה וכן מצאתי בשאר ספרים:

פסוק יט
והמרק שם בפרור. ברוב הספרי' כולו קמוץ וכן ואת המרק שפוך דבסמך ורד"ק כתב ונמצא המרק חציו קמץ וחציו פתח במקצ' הספרי' המדוייקים והוא שלא כמשפט השמות בזה המשקל וראיתי במחברת בן אשר שזוכר אותו בכלל הקמוצים ע"כ לשונו:

פסוק כד

ויקרא לו ה' שלום. פרקא קמא דשבת אמר רב המנונא משמיה דעולא אסור לאדם שיתן שלום לחברו בבית המרחץ משום דשם גופיה איקרי שלום כדכתיב ויקרא לו ה' שלום ואיתא נמי בויקרא רבה פ' ט' ובמדבר רבה פ' י"א אמר ר' יודן ברבי יוסי גדול שלום ששמו של הקב"ה נקרא שלום הה"ד ויקרא לו ה' שלום אמר רבי תנחום בר יודן מכאן שאסור לו לאדם לשאול בשלום חבירו במקום מטונף והכי איתא בפ' השלום דבתר מס' דרך ארץ ויש מוכיחין מכאן שאסור למוחקו כדאמרינן בפ"ק דסוטה גבי שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא שנאמר כי שמש ומגן ה' אלהים ופרכינן התם אלא מעתה לא ימחק ואע"ג דבמסכת סופרים לא חשיב שלום בהדי שמות שאין נמחקין איכא למימר דתנא ושייר ועדיף מחנון ורחום דאמרינן בסוף פ' שבועת העדות דנמחק דלא אשכחן שקרא הקדוש ברוך הוא שמו חנון ורחום אלא כנוי הוא על שם שהוא חונן ומרחם לבריותיו כדדחינן בשמשון אלא מעין שמו של הקב"ה מה הקב"ה מגן על כל העולם כולו אף שמשון הגין בדורו על ישראל ועיין מה שכתבתי בריש שיר השירים בס"ד. ובספר הזהר פרשת ויקהל סוף דף ר' ופרשת ויקרא דף י' ובחגיגה פרק אין דורשין גבי ערבות שבו גנזי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום. ועיין מה שאכתוב בירמיה מ"ג על פסוק ה' צדקנו ובריש השירים:

פסוק כו

המעוז הזה במערכה. כן כתיב הזה במערכה לא הזה אשר במערכה:

פסוק כט

מי עשה הדבר הזה. בנביאים עם פירוש אברבנל כתיב את הדבר הזה ויש גם כן הערה מחילוף זה בדפוס ישן אבל בשאר ספרים חסר מלת את וכן נמסר עליו י"א חסרים את:

פסוק לא

ירב לו כי נתץ את מזבחו. בנביאים הנ"ל כתוב כי ירב בו כמו שהוא בפסוק שלאחריו אך בשאר ספרים כתוב נו וכן נמסר קדמאה יריב לו תנייא ירב לו תליתאה ירב בו:

פסוק לט

יהי נא חרב אל הגזה. בנביאים הנ"ל ובספר אחר כתוב על הגזה ויש ספרים כתוב אל וק' ועל כן תרגם יונתן על. ובמקצת ספרי הדפוס כתיב בגליון ס"א על. אמרם ברוב הספרים כתיב וקרי אל:

פסוק מ
ויהי חרב אל הגזה לבדה. אף זה כתוב על בנביאים הנזכר למעלה והתרגם מסייעו אך בכל שאר ספרים כתוב אל:

פרק ז

פסוק א
חרד. בחי"ת:

פסוק ב
אשר אִתָּךְ. כן כתיב לא אִתְּךָ כמו שהוא באיזה ספר:

פסוק ג
מהר הגלעד. במקצת דפוסים כתוב גלעד בלא ה"א וטעה בין זה ובין שגלשו מהר גלעד דשיר השירים וכן בספר אחר כ"י נמסר כאן מהר הגלעד לית וחד שגלשו מהר גלעד:

פסוק ה
בלשונו מן המים. כן כתוב לא אל המים:

פסוק ו
ויהי מספר המלקקים. ב' ובענין וכן כתיבין ושניהם רפויי המ"ם סמוני הה"א בגעיא עיין מכלול דף נ' ובדף צ"ד הביא מלה זו עם אחרות שכאשר נכתבו שתי אותיות דומות פעמים יבארו שתיהן אע"פ שמקדם להם תנועה קטנה אבל ישימו מאריך עם התנועה הקטנה ובאות הראשונה מן הדומות שו"א ופתח וכבר כתבתי בריש פרשת לך לך שזהו חילוף בין הספרים כי במקצתן כל מלות אלו בחטף פתח ובמקצתן כולן בשוא לבד:
על ברכיהם. הכ"ף רפה והמסורת עליו כל לשון ברכי ברכיו דגש בר מן שנים רפין וזה אחד מהם וחברו הוא ברך על ברכוהי (דניאל ו':י"א) כ"ב רד"ק בפי' ובמכלול דף קצ"א ושרשים שרש ברך:

פסוק יא
מה ידברו. במקצת ספרים אין דגש ביו"ד:

פסוק יג
צלול. צליל קרי:

פסוק טו
ויהי כשמע. ברוב הספרים הכ"ף דגושה ומצאתי כתוב בספר א' מדקדוק ישן כ"י זה הכלל כל ויהי של תלשא קטנה וראש תיבה שלאחריו כ"ף היא נדגשת כגון ויהי כראות

המלך (אסתר ה׳:ב׳) ומלכים א׳ י״ג ומלכים ב׳ ט״ז. ויהי כשמוע לבן וכן הרבה. ומפני הוגן הקריאה תקנו לבטל חוק יהו״א ע״כ. ועיין מ״ש בפרשת וירא על ויהי כהוציאם ושמואל א׳ י׳ ומלכים א׳ י״ג:

פסוק טז
ריקים. במקצת ספרים כתוב רקים חסר י׳ קדמאה וע״פ המסורת ראוי להיות מלא שבמלכים ב׳ ד׳ נמסר ג׳ חסר בלישנא ואין זה מהם:

פסוק יח
ותקעתם. אין בקו״ף מאריך:

פסוק כ
בלפדים. בספרים כ״י מדוייקים ובדפוסים ישנים חסר י׳ קדמאה וכן נכון ע״פ המסורת שכתבתי בסוף פרשת יתרו וכן הוא ולפדים בתוך הכדים דלעיל:

פסוק כא
ויניסו. וינוסו ק׳:

פסוק כב
צררתה. בשני רישי״ן:

על טבח. חד מן ט׳ דסבירין עד וק׳ על וסימן נמסר בפרשת ויחי. ועיין מ״ש בנחמיה י״ב:

פרק ח

פסוק ב
מבציר אביעזר. הבי״ת רפה וראויה להדגש רד״ק בפירש ומכלול דף נ״א ושרשים ור׳ יונה בס׳ הרקמה:

פסוק ג
ומה יכלתי. במקצת ספרים אין דגוש ביו״ד:

פסוק ו
ויאמר שרי סכות. י״ב סבירין ויאמרו ועיין מ״ש בסוף מטות:

פסוק ז
ואת הברקנים. בספרים מדוייקים כ״י ובדפוס ישן הקו״ף בחטף קמץ וכן חברו שבענין וכן נכון כי הנפרד ברקון:

פסוק ח
ויענו אותו אנשי. בכמה ספרים מדוייקים אותו מלא וא"ו וכן ראוי על פי המסורת עיין במסרא רבתא:

פסוק י
ועשרים אלף איש שלף חרב. מלת איש בטפחא שלף במירכא וי"ס שלֵף:

פסוק יא
השכוני באהלים. אין בכל המקרא מלה זרה כזאת כי היא סמוכה ואחריה בי"ת והראוי שכוני אהלים והג' כי מלת שכן הוא פועל עומד ואין דרכו לבא בו פעול. ס' הרכבה אות הה"א:

פסוק טז
הברקנים. הקו"ף בחטף קמץ כמ"ש למעלה:

פסוק כב
ויאמרו איש ישראל אל גדעון. עיין מ"ש במלכים א' י"ב בפ' ויבואו ירבעם:

פסוק כז
ויעש אותו וגו' ויצג אותו. לפי המסרה שניהם מלאים וא"ו וכך הם במקצת ספרים מדוייקים:

פרק ט

פסוק ב
המשל בכם. המ"ם רפה והה"א בלא געיא מכלול דף ס"א:

פסוק ז
ויגדו ליותם. במקצת ספרים חסר יו"ד וכן משמע ממסורת דפרשת תולדות יצחק על פסוק ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו:
בראש הר גרזים. חסר יו"ד קדמאה:

פסוק ח
מלוכה. מלכה קרי:

פסוק ט
החדלתי את דשני. ברוב הספרים החי"ת בחטף קמץ וכן שנים האחרים שבענין וכן כתוב במכלול דף פ"ג ובספר הרכבה מלת ה"א:

פסוק יא
מתקי. המם בקמץ וה"א חטוף:

פסוק יב
מלוכי. מלכי קרי:

פסוק יד
לך אתה מלך עלינו. במקצת דפוסים ישנים כתוב מלךְ הל' בחולם וכן מצאתי בס"א כ"י עם מאריך בל' ובכל שאר ספרים בק"ח ואין בל' מאריך:

פסוק כז
ויקללו את אבימלך. ל' פ' (צ"ל ע) הפעל רפה:

פסוק כט
רבה. הב' סגול ברוב הספרים לא בצירי:

פסוק ל
את דברי געל בן עבד. העי"ן בקמץ ברוב הספרים וכן דינו בעבור האתנח לא בסגול כמו שנמצא בקצת הספרים:

פסוק לה
מן המארב. האל"ף בשוא ופתח במקצת ספרים ומקצתן בשוא לבדו. ובעל ערוגת הבשם כתב בסוף פ"ה מספרו שהוא בשוא פשוט שלא כמשפט:

פסוק לו
הנה עם יורדים. בספרים כ"י מדוייקים ודפוס ישן מלא וא"ו:

פסוק מא
בארומה. חד מן מ"ח מלין נסבין אלף באמצע תיבה ולא קריין:

פסוק מה
ואבימלך נלחם. בספרים כ"י מדוייקים ודפוס ישן החי"ת בקמץ וספרי הדפוס שהחי"ת בפתח ומסור עליו י"ב פתח מוטעים הם שלא נמנה זה עם הי"ב פתחין בקריאה וסימנם נסדר לעיל בסימן זה במ"ג על פסוק אשר נלחם אבי עליכם. ויש לדעת כי שם במסורת חסר אחד מהי"ב והוא על אשר נלחם בהדרעזר (ד"ה א' י"ח) וכן במסורת כתיבת יד נמסר סימן זה בלשון קצר וזהו נלחם י"ב פתח וסימנהון חשבון. אבי. הטוב טוב. הדרעזר. וחברו. ירבעם. יואש. יהואש. ובמלחמות. ויהפך. פחד. ויחזק ע"כ. והדרעזר דאמר הוא בשמואל ב' ח' וחברו הוא דד"ה האמור לעיל:

פסוק נג
ותרץ. בספר כ"י מצאתי הרי"ש בקמץ חטוף ובדפוס ישן בסגול אך בספרים מדויקים בחירק וכן כתב החכם רבי יונה בספר הרקמה שהחירק במקום סגול וכ"כ רד"ק בפירש ובשרשים ובמכלול דף קמ"ג הוסיף שנפלה יו"ד המשך מפני שהמלה מלעיל עד כאן. ובמסורת כתיבת יד נמסר עליו לית וחד כוש תריץ ידיו:
גלגלתי. בספרים מדוייקים כ"י ודפוס ישן הגימ"ל בקמץ חטוף וכן ואת גלגלתו תקעו בית דגון (ד"ה א י) והם ב' בכל המקרא:

פסוק נז
קללת יותם. הלמ"ד בשוא לבדו בכמה מדוייקים. עיין מ"ש לעיל סימן ז' על המלקקים:

פרק י

פסוק ז
עמון.

פסוק ח
וירעצו. חצי הספר בפסוקים:

פסוק יב
וצידונים ועמלק. בספרים מדוייקים מלא יו"ד ומלא וא"ו וכן כתוב בהדיא בהאי ספר במסורה סימן י"ח וצידונים ועמלק כן כתיב מלא דמלא:

פסוק יח
יחל. היו"ד בקמץ וכן הוא יחל להושיע את ישראל בסימן י"ג וג' אחריני בשאר קריא בפתח כמו שנמסר במ"ג ריש מטות:

פרק יא

פסוק א
ויולד גלעד. בספרים כ"י ודפוסים ישנים מלא וא"ו:

פסוק ב
ויגדלו בני. הגעיא בבי"ת ולא בנו"ן:

פסוק ג
ריקים. באיזה ספר חסר יו"ד קדמאה ועל פי המסורת דמלכים ב' ד' מלא:

פסוק ז
באתם אלי עתה. מלעיל בספרים מדוייקים:

פסוק ט
אהיה לכם. בלא מאריך באלף:

פסוק טו
ויאמר לו כה אמר יפתח. י"ב דסבירין ויאמרו ועיין מ"ש בסוף פרשת מטות:

פסוק כ
ויאסף. בלא מאריך ביו"ד:

פסוק כה
הטוב טוב אתה. בספרים מדוייקי' כ"י וגם ברוב ספרי הדפוס מלרע ורד"ק בפירוש כתב מלרע הזקף בתי"ו. ומקצת ספרים מדוייקים מלעיל הזקף באלף ובמכלול דף רס"ב כתב הטוב טוב אתה מלעיל ובמקצת ספרים מדוייקים מלרע עכ"ל. ובמסרה גדולה מערכת אות האל"ף נמסר אתה דבטעם מלעיל סימן כי עפר אתה וגו'. והיה נראה להכריע משם שזה מלרע יען לא נמנה עמהם לולא שמצאתי מהם מלת אלו מלעיל כגון ארור אתה מן האדמה כי עירם אתה ואין לומר דלא קא חשיב להו להיותם מלעיל כדין מפני שהם קמוצים ובהפסק שהרי מנה ואי מזה עם אתה דיונה וכן ותקם את דבריך כי צדיק אתה (ירמיה ט) שהם בקמץ ובהפסק עוד יש כאן בפתח ומלעיל כמו אמר אלי בני אתה (תילים ב ז) עזרתי ומפלטי אתה (שם מ') כמ"ש במכלול דף רס"ב ולא נמנו במסרה זו באופן שאין להשען עליה ועיין מ"ש בקהלת ז' וחבקוק ב':

פסוק לג
מערוער. (אמר המגיה תמהני על המדפיס שהדפיסו חסר והלא לא נמנה במנין החסרים אשר נמסרו במלכים ב' י' ובשמואל א' ל' ע"כ):

פסוק לד
אין לו ממנו. ו' סבירין ממנה וקריין ממנו מסורת פרשת צו וכן צריך להגיה במסורת דהכא והסימן בלשון תרגום עיין במלכים ב' סימן ד' ובפרשת צו ומ"ש בריש פרשת תרומה:

פסוק לה
היית. בספרים כ"י ודפוס ישן אין שוא בתי"ו בְּעִכְּרִי. בס"א כ"י בְּעַכְּרִי העי"ן בקמץ ואין לחוש לו:

פסוק לז
ורעיתי. ורעותי קרי:

פרק יב

פסוק ב
ואזעק אתכם. בס' קדמון כ"י כתוב ואצעק בצד"י וכן כתוב במקרא גדולה בגליון בשם ס"א ובשאר ספרים בזי"ן:

פסוק ג
ואשימה. כן הוא בדפוסים ישנים ובספרים כ"י מדוייקים ואין כאן קרי וכתיב כלל:

פסוק ה
והיה כי יאמרו. הוא"ו בגעיא בספרים מדוייקים כ"י ודפוס ישן:

פרק יג

פסוק ה
יחל. היו"ד בקמץ כמ"ש לעיל סימן י':

פסוק ח
בי אדוני. בספרים כ"י נמסר עליו לית מלא ובריש מלאכי נמסר ז' מלא בלישנא והא והא איתא:

אשר שלחת. בטעם רביע לא בזקף קטן:

יבוא־נא. במקצת ספרים אין טעם ביו"ד ולא בבי"ת:

היולד. נכתב בוא"ו עם הדגש:

פסוק יב
ויאמר מנוח עתה יבא דבריך. חלוקים הספרים במילוי היו"ד ויש להכריע שהוא מלא מכח המסרה שנמסר י"ג חסר יו"ד ואין זה מהם ובמסרה גדולה מערכת אות הדל"ת כתוב דברך י"ג חסר וסימנהון נמסר בפרשת ויצא אך לא נמנו שם רק ג' בתורה והשאר מצאתים במסורת כ"י ואלו הן. במה יזכה. בחקתיך. גמל על עבדך. דבקה לעפר נפשי. דלפה נפשי. ואענה חרפי. טוב עשית. מכל ארח רע. נר לרגלי. נעניתי ע"כ. ובמסורת סוף פרשת שמיני נמנה עתה יבא דבריך עם י"ד דסבירין יבואו וקרינן יבא וזו ראיה מכרעת שכתוב דבריך ביו"ד ויונתן תרגם יתקיימון בפירוש דקרא:

פסוק יז
כי יבא דבריך. דברך קרי והוא חד מן ח' דכתיבין ביו"ד וקריין בלא יו"ד וסימנם במסרא רבתא אות דל"ת:

פסוק יח
והוא פלאי. פלי קרי והוא חד מן מ"ח מלין דנסבין אל"ף באמצעות תיבותא ולא קרייא וסימנם במסרא רבתא אות האל"ף. ובמדרש ילמדנו פלאי פלאים הוא עושה בי וכו' ובמדוייקים יש מקף בין שתי המלות ולכן הפ"א רפויה עיין לב אהרן:

פסוק כ
ויהי בעלות. בבי"ת והוא חד מן ה' בעלות בבי"ת וסימן במלכים א' י"א והבי"ת רפויה במדוייקים:

פסוק כא
ולא יסף עוד. לית מלעיל ונמנה בסוף מסרה גדולה בשטא חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכותיה:

פסוק כה
ובין אשתאל. לפי המסורת דיהושע סימן ט"ו. מלא וא"ו ויש חילופים בספרים ובמסרות:

פרק יד

פסוק ח
עדת דברים. עיין מ"ש במזמור קי"ח:
מגוית האריה. אין בה"א מאריך:

פסוק טו
הלירשנו. בדפוס ישן וספרים מדוייקים כ"י היו"ד בקמץ חטוף שאין שם מאריך ביו"ד ורד"ק כתב בפירש ובשרשים היו"ד מעמדת בגעיא במקצת ספרים:

פסוק טז
החידה חדתה. במקצת ספרים כ"י ודפוסים ישנים חדת בלא ה"א וכן הוא במאיר נתיב:

פסוק יח
החרסה. בלא מאריך בחי"ת:

פרק טו

פסוק ד

ויקח לפדים. חסר יו"ד קדמאה ומלא יו"ד תניינא:

ויפן אל זנב. בספרים שלנו היו"ד בסגול וכן דעת רד"ק כמ"ש במכלול דף קנ"ח וכ"כ בעל פתח דברי דף ק' והראב"ע בס' מאזני לשון הקדש דף ר"ד וכ"כ רבי יונה בספר הרקמה שאות העתידות מן המחסרים מן הפעלים הקלים תהיה בצירי כמו וַתֵּכֶל כל עבודת וַתֵּכה מכעס עיני ותלך וַתֵּתע כי הם והדומה להם בצירי ואות העתידות מן המחסרים מן הפעלים הכבדים תהיה בסגול כמו וַיֶּפֶן זנב וַיֶּקֶש את ערפו וַיֶּזֶן את יושבי ירושלם והדומה להם ורש"י בפרשת ואלה שמות ובאיכה ב' כתב שהוא בצירי ובמלכים ב' י"ז כתב שהוא בסגול:

פסוק ה

ויבער אש בלפידים. במדוייקים מלא דמלא כמ"ש בסוף פרשת יתרו:

פסוק יא

וירדו שלשת אלפים איש מיהודה. בספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים היו"ד נחה וברובן של כ"י המ"ם בלא מאריך:

משלים. בלא מאריך במ"ם:

פסוק יב

לאסרך. בס"ס הלמ"ד בלא מאריך וכן כל כיוצא בזה קודם אותיות אחה"ע וכן נאסרך דבסמוך ושניהם הסמ"ך בקמץ לבד והוא חטוף:

פסוק יד

זרועתיו. בספרים מדוייקים מלא דמלא:

וימסו אֲסוּרָיו. בספרים כ"י מדוייקים האל"ף בחטף סגול וכן משמע מהשרשים ובדפוסים בשוא ופתח:

פסוק כ

וישפט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה. עיין מ"ש בשמואל א' ב' על פסוק מעברים עם ה':

פרק טז

פסוק ג
ובשתי המזוות. בספרים מדוייקים חסר וא"ו קדמאה ומלא וא"ו תניינא וכן ראוי עלפי המסורת דפרשה בא:

פסוק ד
שורק. בשי"ן שמאלית:

פסוק ה
ואסרנוהו. בספרים מדוייקים מלא וא"ו ומסור עליו לית ומלא:
ואנחנו נתן לך. בדפוס ישן התי"ו בסגול וכן בנסחא כ"י נכתב בצדו פלוגתא נְתֵן אך בשאר ספרים בפתח וכן ראוי כפי המסורת שנמסר במ"ג ד"ה ב' ל"ד וכ"כ רד"ק:

פסוק ו
כחך גדול. אין בכ"ף מאריך:

פסוק ט
בחדר. במקצת ספרים בשש נקודות:
ותאמר אליו. בזקף קטן:

פסוק טז
ותאלצהו. במקצת ספרים הלמ"ד בדגש וברוב המדוייקים רפה וכ"כ ר' יונה בספר הרקמה וגם רד"ק כתב רפה הלמ"ד ודינה להדגש שהוא מבנין פִּעֵל הדגש ונקודות הלמ"ד בשו"א לבדו בספרים כ"י מדוייקים וכן נקודה בשרשים ובבעל הלשון:

פסוק יח
עלו הפעם כי הגיד לה. לי קרי:

פסוק כא
ויאסרוהו. ג' ב' חסר וא' מלא וזהו המלא:
בנחשתים. הבי"ת במאריך והנו"ן קלה וכן בסוף מלכים וד"ה ב' ל"ג:
האסירים. האסורים קרי:

פסוק כד
הרבה את חללנו. בספרים מדוייקים חסר יו"ד ומסור עליו לית וחסר וכ"כ רד"ק בלשון רבים ואף על פי שהוא בלא יו"ד:

פסוק כה
כי טוב. כטוב קרי והוא חד מן ח' מלין דכתיב תרין וקרי חד וסימן בד"ה ב' ל"ד במ"ג:
מבית האסירים. האסורים קרי:
ויעמידו אותו. במקצת מדוייקים אותו מלא וא"ו וכן נכון על פי המסורת:

פסוק כו
והימשני. והמישני קרי:

פסוק כז
בשחוק שמשון. מלא וא"ו והנני מוסיף דברים בענין זה בירמיה מ"ח בס"ד:

פסוק כח
זכרני. הזי"ן בקמ"ץ לבד והוא חטוף:
ואנקמה נקם אחת משתי עיני. השי"ן דגושה והתי"ו רפויה שלא כמנהג במלת שתי נשים רד"ק בפי' ובמכלול דף קצא ובשרש שנה. ועיין מ"ש בפרשת בראשית על פסוק ויקח לו למך שתי נשים ובפרשת שמות סימן ב' על תיבת הצפינו ובסוף יונה:

פסוק ל
תמת נפשי. בפרשת בלק נמסר ג' חסר וזה אחד מהם ובמקצת ספרים זהו מלא ומסרא דילהון א' מלא וב' חסרים:

פסוק לא
אשתאל. ביהושע סימן ט"ו נמסר ג' אשתאול מלא וזה אחד מהם ובספרים כ"י חסר וגם המסרות חלוקות:
והוא שפט את ישראל עשרים שנה. עיין מ"ש בשמואל א' ב' אצל מעברים עם ה':

פרק יז

פסוק ב
ואתי. ואת קרי:

פסוק ג
הקדשתי את הכסף לה' מידי. פ' שבועת העדות כל שמות האמורים בנבות קדש במיכה חול. ר"א אומר בנבות קדש במיכה יש מהם חול ויש מהם קדש. אל"ף למ"ד חול יו"ד ה"א קדש חוץ מזה שאל"ף למ"ד והוא קדש כל ימי היות בית אלהים בשלה ופירש רש"י במיכה כגון לו בית אלהים וכגון הקדש הקדשתי את הכסף לה' מידי לבני וגו' יו"ד ה"א קדש וה"ק הקדש הקדשתי הכסף לה' מידי לבני וגו' הרי הוא אסור עלי כהקדש

גמורים שהם לשם עד שאתננו מידי לבני לעשות פסל ומסכה כן נ"ל להגיה בפי' רש"י ומחכמת שלמה למדתיו וכן נכח ה' דרככם כלפי שכינה אמר. אל"ף למ"ד חול כמו לו בית אלהים. את אלהי עשיתי לקחתם עכ"ל. ובמס' סופרים מייתי הך דר' אליעזר בשם דר' יוסי והרמב"ם פסק בסוף פ"ו מהלכות יסודי התורה כת"ק ורד"ק בפסוק שאל נא באלהים כתב דיונתן תרגום שאיל כען במימרא דה' אם כן באלהים זה אינו נמחק כי קדש הוא ובדברי רז"ל שאמרו כל אלהים האמור במיכה חול חוץ מאחד שהוא קדש כל ימי היות בית האלהים בשלה אם כן באלהים זה חול הוא ונמחק. והנה הדבר אצלינו ספק ובספיקא אני אומר שאינו נמחק ואני תמה על כי נתנה אלהים בידכם איך אמרו עליו שהוא חול ואף רבי אליעזר שאמר במיכה יש מהם חול ויש מהם קדש וכו'. והנה לא הסכים אתו יונתן בן עוזיאל עכ"ל. ויראה לי דכיון דרבי יוסי במסכת סופרים פליג את"ק טוב להחמיר בכל שם של יו"ד ה"א דר' יוסי נמוקו עמו וכ"ש דר"א קאי כוותיה בגמ' דילן עוד אני אומר דכל ימי היות בית האלהים בשלה קדש הוא אף לדברי ת"ק אלא דאיצטריך ר"א לפרושי דאיהו פליג בין אל"ף למ"ד ליו"ד ה"א וכן ת"י בית מקדשא דה':

פסוק ז

והוא גָר שם. הגימל בקמץ ובמאריך בספרים כ"י ודפוסים ישנים ועיין מ"ש בפ' בראשית ע"פ כי שָׁת לי. ברוב ספרים ישנים אין פסקא קודם בימים ההם ותחלת סימן י"ח הוא וישלחו בנידן וגו':

פרק יח

פסוק ב

מקצותם. הקו"ף רפה:

פסוק ז

כמשפט צדנים. בלבול גדול רואה אני במסרה הכתובה במקום הזה כי רבו החילופים בין הספרים בכל פסוקים הנזכרים בהם מלה זו ואין לי להכריע מדעתי אבל אני מעיד שמצאתי מסרה זו במקרא ישנה מאד דמסר' צדני' ה' חסר והם החמשה הכתובים במסרה שלנו ומשמע דהך מסרא לא פליגא אמסרא דידן ותרווייהו חד אורחא אית להו ואי הכי כמשפט צדנים חסר יו"ד קדמאה וכן במקצת מדוייקים אבל ורחוקים המה מצידנים שבפסוק מלא תרין יודי"ן בהרבה מדויקים כמה דמסיר מסרא דילן ושארא צידנים כתיב ודבותייהו צידנים יקראו לחרמון דפ' ואתחנן ודמלכים א' י"ו ומלכים ב' כ"ג:

פסוק ח
ואשתאל ויאמרו. אין ביו"ד מאריך בס"ס וכן ויאמרו קומה דבסמוך:

פסוק ט
מחשים. בלא מאריך במ"ם בס"ס:

פסוק יד
ההלכים. אין בה"א שנייה מאריך בס"ס וכן חברו שבסמוך:

פסוק יט
ויאמרו לו החרש. במסורת פרשת וירא ודניאל ה' מנו מלת לו בכלל הדגשים בתר יהוא בלא מבטל. ולא ראיתי כן כי אם במקרא אחת דפוס ישן:

פסוק כא
ואת הכבודה. כתוב בוא"ו עם דגש בדל"ת והוא אחד מן ג' כבודה מלאים ודגושים ע"פ המסורא עיין יחזקאל כ"ג ותילים מ"ה:

פסוק כג
ויסבו. בדגש הסמ"ך והבי"ת וכ"כ רד"ק והיו"ד בפתח ברוב הספרים לא בקמ"ץ והם שלשה במסורת וחביריו ויסובו את ארון אלהי ישראל (שמואל א ה׳:ח׳) ויסבו פניהם ממשכן ה' (ד"ה ב' כט):

פסוק כד
לקחתם ואת הכהן. הוא"ו בגעיא בס"ס:

פסוק כה
ויאמרו. אין מאריך ביו"ד בס"ס:

פסוק כז
מיכה ואת הכהן. הוא"ו בגעיא בספרי ספרד:

פסוק כח
כי רחוקה היא. באה זאת המלה מלעיל שלא כמנהג הטעם בחי"ת והרי"ש מעמדת בגעיא וכן כתוב במכלול דף ר"י וכן מצאתי במקצת ספרים ונמסר במקצתן לית בטעם מלעיל ונמנית מלה זו ג"כ בשטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דבותיה וסימן בשילהי מסרא רבתא:

פסוק כט
ויקראו שם העיר דן בשם. בספרים מדוייקים בבי"ת ולא בכ"ף:
אשר יולד. נכתב בוא"ו עם דגש בלמ"ד:

ואולם ליש שם העיר לראשונה. חד מן ג' זוגים מתחלפים קדמאה זי"ן תנינא שי"ן וקדמאה הוא ואולם לוז שם העיר לראשונה פ' ויצא ובזה תבין כוונת בעל המסורת בפ' יתרו ומה שצריך להגיה שם:

פסוק ל

ויהונתן בן גרשום בן מנשה. וכן הוא בספרים מדוייקים ועל פי המדרש כדאיתא בב"ב ריש פ' יש נוחלין וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא אלא מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה ופי' רשב"ם דהנו"ן תלויה מפני שהיא יתרה דבן משה הוא והכי איתא במדרש חזית על פסוק סמכוני באשישות וירושלמי פרק הרואה סימן י"ז ביפה מראה ואבות דר' נתן פ' ל"ג והוא א' מן ד' אותיות תלויות בקריאה וסימנ' בן גרשם בן מנשה יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ') וינערו רשעים ממנה. וימנע מרשעים אורם (שניהם באיוב ל"ח). ועיין מ"ש על כל אחד מהם ובד"ה א' כ"ו בס"ד ובמסו' הברית הגדול איוב ל"ח:

פרק יט

פסוק א

ויקח לו אשה פלגש. בנסחאות כ"י המאריך ביו"ד ובקו"ף והוא סמוך:

פסוק ג

להשיבו. להשיבה קרי:

פסוק ה

סעד לבך. בקמץ רחב בלי הפסק סעד נא לבבך שבסמוך בקמץ חטוף מפני המקף:

פסוק ו

ולין וייטב לבך. חזינ' ביני סיפרי פלוגתא בהאי תיבותא אי הויא ביו"ד אחד לחודה או בתרין יודי"ן. ברם כך אמרו במס' ויטב ג' חסרים יו"ד בלישנא וסימן נמסר בשמואל א' סימן כ"ד וסוף מלכים וליכא דין ביניהון:

פסוק יא

והיום רד מאד. בנוסחאות כ"י וברוב ספרי הדפוס הרי"ש בפתח וכן במסורת לַ וחד קמץ ויהודה עד רָד (הושע י"ב:א') וכן כתב רד"ק במכלול דף ק"ל. ור' אליה המדקדק בספרי הרכבה:

פסוק יג
לך ונקרבה. חד מן ג' כתיבין לך חסר ה"א בלישנא הליכה וסימן בד"ה ב' כ"ה ובפרשת בלק:

פסוק טו
ברחב העיר. איכא פלוגתא לפום מאי דחזינה בספרי אי הוא חסר או מלא וליכא למפשט ממסרה דכתיבא הכא ובפרשת וירא ברחוב ד' ומל' וכו' וליכא דין ביניהין דהתם חשיבי ברחוב בקמץ הבי"ת. גם ליכא למיפשט ממסורת דלעיל סימן י"ח דהתם חשיב רחוב בלא ב' לשון קרתא ושים גברא:

פסוק כ
אל תלן. במקצת ספרים הלמ"ד בקמץ אך בכל המדוייקים בפתח וכן כתב רד"ק כמו שאכתוב בסמוך על ויבול וכן במסורת תלן ב' וסימן רק ברחוב אל תלן דפילגש ובהמרותם תלן עיני (איוב י"ז:ב') ושניהם בפתח וכן בנסחא כ"י מסור עליו בַ ר"ל ב' בפתח:

פסוק כא
ויבול לחמורים. ויבל ק' ובלבול גדול יש כאן כי במקצת ספרים הבי"ת בפתח וכן כתב רד"ק בפירוש הפסוק פ"א הפעל בפתח אבל במכלול דף קע"ו כתב בהפך ול"ש וכשנוספה וא"ו על האותיות הנוספות ותהי' המלה מלעיל ישוב החול' לקמץ חטף כמו וַיָּחֶם בשר הילד וגו'. וַיָּבָל לחמורים וגו'. ועל כורחנו צריכים אנו לומר שטעות נפל בפי' רד"ק שבדפוסים ומה שאמר פ"א הפעל בפתח על מלת תלן דפסוק דלעיל נאמר וכן בדפוס ישן מבומבירגי שנת רעת כתוב בפירוש רד"ק אל תלן פ"א הפעל בפתח וגם שם הלשון מבולבל ועירוב פסוקים יש וכך צריך להגיה אל תלן פ"א הפעל בפתח:
ויבול. ויבול כתיב וק' ויבל וא' הוא והוא מפעלי הכפל וכו' וכן הוא בקמץ חטוף בדפוסים ישנים ובספרים כ"י מדוייקים:

פסוק כה
ויצא אליהם החוץ. בספרים מדוייקים הצד"י בצירי לא בחירק וזהו א' מן י"ג ויצא חסר וא"ו וסימנהון בפ' קרח על פסוק ויצא פרח:
בעלות השחר. בעלות ק' והוא חד מן י"א דכתיבין ב' וקרי כ' בקריאה:

פסוק כז

ויפתח דלתות. בנביאים עם פ' אברבנאל כתוב ויפתח את דלתות וכן מצאתי בס"א כ"י ובמאיר נתיב אבל בספרים אחרים מדוייקים אין בהם מלת את ואולם בשמואל א' ג' כתיב ויפתח את דלתות בכל הספרים:

וידיה על הסף. ברוב הספרים הסמ"ך בקמץ ובס"א כ"י ובנביאים עם פירוש אברבנאל בפתח וכ"כ במכלול דף רנ"א שהסמ"ך בפתח אע"פ שהוא בסוף פסוק גם בעל רב פעלים הביא בספרו מסרה אחת זה נסחא סף הסף בסף פתחין במ"א קמץ מן הדם אשר בסף ע"כ והתם נמי נמסר לָ:

פרק כ

פסוק יג

ולא אבו בנימן. בני ק' ולא כתיב והוא חד מן י' מלין דקריין ולא כתבו ע"פ המסורת וסימן נמסר ברות וחיסר הכתוב מלת בני כי עשו זמה ונבלה בישראל וראוי היה לגרוע יחוסם מבנימן הצדיק ולהרחיק' מתולדותיו ומכללו ולא כינס בני בנימן כי לא אבו לשמוע בקול אחיהם ושאר כל המקומות שקראם בני בנימן נתן להם תקוה ודרך תשובה אם יחזרו ממעשיהם הרעים ויעשו תשובה יקראו בנים על שם אביהם כך מצאתי בפי' י' דברים נקרים ולא נכתבים:

פסוק טו

ויתפקדו בני בנימן. הקו"ף רפויה והפ"א קמוצה שלא כמנהג ההתפעל וכן לבד מיושבי הגבעה התפקדו וכן איש ישראל התפקדו שבפרשה וכן ויתפקד העם סי' כ"א וכן כל פקד בהתפעל המוקל קמ"ץ פ"א הפעל רד"ק בפי' ומכלול דף פ"ט:

שלף חרב לבד. השי"ן בגלגל והלמ"ד במאריך בנסחאות כ"י וגם במקצת ספרי הדפוס וכן שלף חרב כל זה שבסמוך בשני טעמים ועיין מ"ש בפ' קרח על ויוצא פרח ויצץ ציץ:

פסוק טז

אל השערה. בס"א ישן כתוב השערה הטעם בסי"ן והעי"ן בשוא לבדו וכן הוא בס' בעל הלשון ובכל שאר ספרי הדפוס וכ"י מלרע הטעם ברי"ש והעי"ן בשוא ופתח ולדעת המכלול הוא מלעיל בין שתהיה הה"א נוספת או סימן הנקבה ע"ש דף ר':

פסוק יח

בית אל. כל בית אל האמורים בענין בספרי דוקני תרתי מילי נינהו כמ"ש בריש פ' לך לך:

וישאלו באלהים. פ' שבועת העדות ומס' סופרי' כל שמות האמורים בגבעת בנימן רבי אליעזר אומר חול רבי יהושע אומר קדש א"ל רבי אליעזר וכי מבטיח ואינו עושה א"ל רבי יהושע מה שהבטיח עשה והם לא ביחנו אם לנצח אם לינצח באחרונה שביחנו הסכימו (אורים ותומים) על ידן שנאמר ופינחס בן אלעזר וגו' האוסיף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימן אתי אם אחדל ויאמר ה' עלו כי מחר אתננו בידך וק"ל כר' יהושע דתניא כותיה בגמרא דילן ודבני מערבא ביומא פ' בא לו כ"ג כוותיה וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות יסודי התורה:

פסוק לב

ונתקנוהו. דגש הקו"ף לתפארת:

פסוק לג

וארב ישראל מגיח. בספרים מדוייקים חסר וא"ו בין אל"ף לרי"ש וכן נכון שלא נמנה במסורת עם ג' מלאים בלישנא וסימן נמסר ביהושע ח' במ"ג:

פסוק לד

ויבאו מנגד. בשתי מקראות ישנות כ"י כתוב מנגב וכן תרגם יונתן מדרום:

פסוק לה

ויגף ה' את בנימן וגו' שלף חרב. בספרים מדוייקים בשני מאריכין וכן איש רגלי שלף חרב דלעיל ולקמן איש שלף חרב ביום ההוא:

פסוק לו

כי בטחו אל הארב. בספרים מדוייקים חסר וא"ו וכן והארב החישו וגו' וימשך הארב וכן עם הארב דבסמוך וכן ראוים ע"פ המסורת כמ"ש למעלה:
אשר שמו אל הגבעה. בספרים מדויקים כתוב אל וכן הוא למערבאי דקימ"ל כוותיהו ולמדינחאי על הגבעה:

פסוק מ

והמשאת החלה. הלמ"ד בדגש בספרים כ"י ודפוסים ישנים:

פסוק מא

כי נגעה עליו הרעה. בקצת ספרים כ"י אליו ויש הערה ג"כ מחילוף זה בדפוס ישן. ובמאיר נתיב בשרש נגע כתוב אליו ובשרש רוע עליו אבל בס"ס המדוייקים כתוב עליו:

פסוק מג

הדריכהו. עיין מ"ש באיוב כ"ח:

פסוק מד
ויפלו מבנימן שמנה עשר. מלת שמנה המאריך בנו"ן בספרים מדוייקים:

פסוק מו
ויהי כל. הכ"ף רפה במדויקים:

פסוק מח
מעיר מתם. יש ספרים שהתי"ו בחירק ואין לסמוך עליהם שזהו א' מן ד' מתם בחולם בקריאה וחסר וא"ו על פי המסורת ובספרי הדפוס שכתוב בפי' רד"ק מתים טעות הוא כי כן הביא לשונו בעל מכלל יופי וכתבו בחולם וגם בשרשים כ"י בשרש מתה כתוב כלשון הזה והשם מעיר מתו"ם עד בהמה. אין מתו"ם בבשרי. מכף רגל ועד ראש אין בו מתו"ם. והמ"ם נוספת כמ"ם שלשים. וענין המלה הזאת אנשים וגו' ומה שכתוב אח"כ מעיר מתים הוא פסוק אחר באיוב כ"ד וכ"כ בבעל הלשון שרוב ספרי מהשרשים זל"ש מתה ענינו אנישות השם אין מתם בבשרי מעיר מתם עד בהמה והמ"ם נוספת כמ"ם שלשם. ופדיום. והתאר מְתָה ע"מ סְאָה. מן מעיר מתים ינאקו (איוב כד יב):

פרק כא

פסוק ו
נגדע היום. בדל"ת וכן פי' רד"ק לשון כריתה ובהגהת שרשים כתב המדקדק שרבים טועים בו וקורים אותו נגרע בריי"ש וכן תרגם יונתן נתמנע לשון גרוע:

פסוק ח
מיבש גלעד אל הקהל. בדפוס ישן כתוב מיביש מלא יו"ד וכן מוגה בשתי מקראות כ"י קדמוניות מספרד ויפה עשו כי לא נמנה זה במסורת עם החסרים בלישנא בקריאה:

פסוק יב
וימצאו מיושבי יביש גלעד. גם זה מלא בדפוס ישן ובמקראות הנ"ל וכן ראוי ע"פ המסורת:

פסוק טו
והעם נחם. ברוב הספרים החי"ת בקמץ וכ"כ רד"ק נפעל עומד כי הוא קמוץ וכן הוא ע"פ המסורת שכתבתי ביואל ב':

פסוק יז
ירשת. חסר וא"ו וכן במסורת ב' וחברו נתת ירשת יראי שמך (תלים ס"א) ובנביאים עם פירוש אברבנאל מלא וטעות הוא:

פסוק יט

בשלו מימים ימימה. חד מן ח' כתוב וא"ו בסוף ע"פ המסורת דפ' ויחי ובקצת ספרים בה"א וטעות הוא:

למסלה העלה. בדפוס ויניציאה משנת רע"ח הלמ"ד בפתח וכן נראה בחילופים שבדפוס אליבא דב"א ואף בחילופים שראיתי בכ"י לב"א בפתח ולב"נ בחירק ותמהני שבכל הספרים הלמ"ד בחירק:

פסוק כ

ויצו. ויציו ה':

פסוק כא

אם יצאו בנות. בה כמו רבים נסתרים והראוי תצאנה עיין במכלול סוף השלמת ל"ב אבני הטור ומ"ש בפרשת ויצא על ויחמנה:

בנות שילו לחול. מלא יו"ד ע"פ המסורה וכן חברו שבסמוך כמ"ש בפרשת ויחי אצל עד כי יבא שילה:

פסוק כב

והיה כי יבאו. הוא"ו בגעיא במקצת ספרים מדוייקים:

לרוב. לריב ק':

חנונו. החי"תבקמץ חטוף מפני דגשות הנו"ן ובנסחא כ"י נו"ן ראשונה בשלש נקודות ובשאר ספרים בוא"ו שורק:

תאשמו. האל"ף בשוא לבדו רב פעלים תאשמו הנ"ל בלא מאריך בתיו בספרים כ"י: (כל תיבה אשר אותיותיה נפרדות אליה ירה המחבר אבן פנת רעיוניו)